

Konec tedna prično ustne izpite, ki bodo trajali do srede prihodnjega tedna.

—g— **Pačenje slovenskih krajevnih imen** se še vedno nadaljuje, bodisi od laške, bodisi od nemške strani. Topot je nemški mesečnik »Adria« prinesel par takih pokvrek v članku, ki opisuje gradove po goriških Brdih. Pisec članka kar predlaga par novih imen brez ozira na to, da take novotarije nimajo nobene domovinske pravice. Biljano mož kar prekrsti v »strammdeutsch« Willian, Vipolže pa v Wipolsach in Wipelbach! Dobrava je seveda Dobra in tudi naš slovenski zgodovinar dr. Kos je postal Koss. Za take znanstvene študije se pač lepo zahvaljujemo!

—g— **Iz Tomaja** poročajo: Gospodinjska šola v »Elizabetišču« je končala svoj četrti tečaj s prav dobrim uspehom. Učenk, ki so obiskovale to šolo, je bilo v preteklem šolskem letu 20. Peti tečaj se je pričel dne 4. novembra, za katerega se je oglasilo lepo število deklet. Sicer se sprejmejo še druga dekleta, ako se oglašijo v kratkem času.

—g— **Mestni svet goriški** je potrdil odlok municipija, s katerim se je odreklo »Slovenskemu sirotišču« v Gorici stavbno dovoljenje. Proti temu sklepu se je društvo pritožilo pri deželni odboru. Deželni odbor pa je ugodil pritožbi in razveljavil sklep mestnega sveta.

—g— **Za razvoj sadjereje** namerava deželni odbor urediti zbirko vzorcev sadja ter prirediti stalno sadno razstavo. Prošila se je tudi vlada za primerno podporo.

—g— **Vest o prepovedi obiska »Prosvetnih predavanj gojenkam goriškega učiteljskega ne odgovarja resnici.** Tudi ne ona glede moškega učiteljskega. Vse take vesti so ostale le pobožne želje klerikalcev. Naš poročevalec je pač preveč verjel z izvestnimi nameni rajširjenemu zatrtjevanju o prepovedi predavanj. — Za tako prepoved ni tudi nobenega količaja tehtnega vzroka.

—g— **»Esperanto«** se učijo v Gorici Lah. V ta namen imajo društvo »Unione Esperantista Friulana«.

Tržaške vesti.

—t— **Italijanska univerza.** Da se popolnoma pojasni položaj, priobčujemo tudi glas, ki nam je došel od druge strani: V zadnjem času je prišlo to vprašanje zopet na dnevni red, in marsikateri je že popolnoma prepričan, da se teh dni odpre laško vseučilišče v Trstu. Tako daleč še davno nismo. Podobno se je izrazil tudi nemški poslanec dr. Erler v Inomostu. — Vprašanje o laški univerzi utegne morda priti v proračunskem odseku zopet v debato. Tudi vest o izpopolnitvi »Rivolte« v Trstu ni povsem taka, kot se jo trusi med ljudstvo. Morda bi vlada izpopolnila imenovano trgovsko šolo v visoko trgovsko šolo, a zato bi bila potem prava univerza pokopana za vedno. Ta izvajanja bi se znala ujemati z realnim stanjem tega vprašanja.

—t— **Juridične stolice v Trstu.** »Piccolo« z dne 8. novembra poroča: Iz parlamentarnega vira doznajemo, da namerava vlada zasedaj osnovati pri višji trgovski šoli »Revolte« tri stolice za juridične discipline v italijanskem jeziku. Predavanja bi se imela pričeti že 15. novembra.

—t— **Iz šolske službe.** Ivan Vrščaj, c. kr. učitelj in voditelj deške šole Družbe sv. Cirila in Metoda pri Sv. Jakobu v Trstu je pomaknjen v IX. činovni razred državnih uradnikov.

—t— **Profesorski izpit za srednje šole je dovršil** na c. kr. vseučilišču v Gradcu tržaški domačin, poznani komponist Vasilij Mirk, profesor na »Slov. trgovski šoli v Trstu«. Gospod profesor je starešina domačega akademičnega društva »Balkan« in akademičnega društva »Tabor« v Gradcu.

—t— **Z slovensko obrtno šolo v Trstu** sta se vršila preteklo soboto dva javna shoda, in sicer shod v konsumnem društvu pri Sv. Ani ob 6. zvečer, drugi shod pa se je vršil ob 7. in pol zvečer v prostorih »Gosp. društva« v Šklednju. — Shoda sta bila še precej dobro obiskana. Spomenica za slovensko obrtno šolo je bila na obeh shodih z navdušenjem sprejeta in se predložila c. kr. namestništvu.

—t— **Za šolo C. M. D. v Trstu.** Družba sv. Cirila in Metoda je dogradila letos v Trstu moderno šolsko poslopje. Poleg lepih šolskih sob so na razpolago velike kabineti, katerih omare pa so še prazne. Obračamo se z vladno prošnjo na vse prijatelje prirode, ki imajo mogoče lepe zbirke mineralij, okamenin, metuljev, hroščev, v alkoholu pripravljenih ali nagačenih živali ter okostij, naj blagovolijo od preobilice kake vrste darovati naši šoli dotične eksemplarje! Dalje prosimo blagohotne naklonitve anatomskih preparatov, modelov in tabel ter sem

spadajočih tehnoloških potrebščin; fizikalnih in kemičnih aparatov ter tozadevnih reogenicij. Vljudno prosimo vse, ki bi mogli žrtvovati zgodovinsko-zemljepisnemu kabinetu kak predmet. Z radostjo bi sprejeli zgodovinske in pokrajinske slike, zemljevide, modele, načrte in slike kulturno-zgodovinskega značaja. Družba sv. Cirila in Metoda je žrtvovala ogromne vsote, da je postavila spomenik slovenski požrtvovalnosti; moderno šolsko poslopje. Treba pa je dati šoli tudi notranje značaj res modernega zavoda. Zato: iskrena hvala že naprej vsem, ki bi v zgoraj omenjenem zmislu prihiteli na pomoč! Darovalci naj blagovolijo pošiljati učila vodstvu deške ljudske šole Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu, V. Giuliani.

Istrske vesti.

—i— **Z Brega pišejo:** Dne 10. novembra položili naša podružnica družbe sv. C. in M. obračun za prvo leto svojega delovanja. Podružnica se je iz upravičenih vzrokov ustanovila za vse štiri vasi v Bregu ter se bodo zaradi tega vršili občni zbori, kakor tudi podružnične veselice in slavnosti vsako leto v drugi vasi. Vsak začetek je težaven, osobito pa tam, kjer mora ljudstvo žrtvovati denar na žrtvenik svojega naroda, a tem težavnejše, ako ni pravega smisla za družbo. — Tega poslednjega smo ravno mnogo pogrešali pri našem ljudstvu, dasi je C. M. družba duša bližnjemu Trstu, ki je eksistenčne važnosti trem četrtinam prebivalstva našega Brega. Oni točki, v katero imajo uprte vsi avstrijski narodi svoje oči, smo mi Brežani jako važna straža ter smo dolžni kot taki podpirati brate, za katere imata magistrat in vlada gluha ušesa. To pa storimo, ako podpiramo Družbo sv. C. in M., katera je ravno izdala stotisočake za slovensko šolstvo v Trstu in katera plačuje 32 slovenskih učiteljev. Z nadaljnjim podružničnim delovanjem smemo gotovo pričakovati, da bo našim Brežanom smisel za prekornostno družbo sv. C. in M. čim bolj raste in da bo z njim raste in se množil tudi dohodek.

—i— **Deželnozborska nadomestna volitev v Istri** po smrti Kv. Kozuliča je razpisana. Vršila se bo dne 9. februarja 1913. Glavni volilni okraj je Krk.

Koroške vesti.

—k— **O škandaloznih šolskih razmerah na Koroškem** poroča tudi praška »Union« z dne 22. novembra, ko piše o šolski aferi v Selah. Pisu teh vrstic so razmere v Selah znane in z mirno vestjo lahko trdi, da v celem Rožu in Karavankah ni pohlevnejših duš od Selanov. — Pohlevni in dovzetni so tudi učenci, kar lahko potrdi vsak učitelj, ki je služboval tam. In kar verjeti ne more, da so se pohlevne duše uprle — pritisk je moral biti naravnost strašen. Vedeli so pri c. kr. šolskem svetu in pri deželni vladi, kaj vse počenja učitelj — nemškutar, a ni storila ničesar, dokler se ni ljudstvo zateklo k samopomoči, k šolskemu štrajku. Da bi bilo razburjenje še večje, je vlada razpustila krajni šolski svet in imenovala komisarjem nekega nemškutarija-gozdarja iz — Kajliž. — To je tipična slika, kako postopa vlada pod pritiskom Volksratsa s slov. občino. — Napravi li novi mož konec tem prežalostnim razmeram? Vederemo!

—k— **Nenadna smrt nadučitelja.** V Kragu blizu Šentvida ob Glini je umrl nenadoma nadučitelj Tomaž Kralj, ki je bil obče priljubljen in je služil že čez 30 let. Blag mu spomin!

—k— **Zanimivosti iz Ziljske doline na Koroškem.** V Čajni so priredili letos gozdno veselico, ki ima sedaj — kakor je tu vselej — svoje posledice. Kjer je kaj pograbiti, so povsod vse roke zraven. Nekaj takga se je zgodilo tudi tu in je dalo povod, da sta se sprla župan in podžupan in si predbacivala goljufijo in podobne ljubeznosti. Tako je prišla stvar pred sodnijo. Srečna občina, kjer dajajo prvaki take krasne zglede, ki vzgajajo ljudstvo le k sovraštvu drugega proti drugemu in k neznačajnosti! Poprej sta se tožila neki Hutter in Šöckreiter, bivša načelnika, oziroma namestnika šolskega sveta. Prejšnji župan Fischer se približuje zopet Slovincem, je izpremenil barvo in oblekel slovenski plašč. Morda misli, da ga Slovenci zopet, kakor prvokrat, spravijo na konja. Ali kamaleonov so v Šmarški občini siti. To so isti ljudje, ki so preganjali prejšnjega nadučitelja, da je bil premeščen. Kadar treba komu škodovati, tedaj združujejo ti prijatelji vse moči; med seboj pa so kakor pes in mačka. In po takih ljudeh se daja višja oblast, to je deželni šolski svet, informirati, komandirati — za norca imeti!

—k— **Bistrica na Zili.** Poročajo nam: Dne 1. novembra se je zastrupila v tukajšnji šoli učiteljica ročnidel v Šentjakobu v Rožu, Ludovika Pogličeva, in sicer za-

radi ljubosumnosti. Tukajšnji učitelj J. Pleš je bil že leta njen ljubimec ter bi jo bil imel vzeti v zakon. Prišlo pa je drugače. Pleš se je zaljubil v tukajšnjo učiteljico Weisovo ter dal prvi ljubici pismeno slovo. V razburjenosti pa se je pripeljala Pogličeva na Bistrico, ter zasačila nezvestega pri njegovi drugi ljubici. Nato je izpipla stekleničko lisola in se spravila tako v smrtno nevarnost. Pletlo se je ljubimstvo Pleša in Weisove gotovo dalje časa že pod očmi nadučitelja Tarmana, a ker imajo naši nemškutarski nadučitelji zavezane roke in tudi jezik, gotovo se ta ni upal črhiniti besedice, da bi ne razžalil svojih podrejenec in prišel tako morda ob nemškonalnacionalno milost. To vendar ni izpolnjevanje svojih dolžnosti, ako se molči in mirno gleda: Krajni šolski svet se je odločno zavzel za zadeve ter zahteva, naj se učitelj. Weisova premešči. Pa tudi nadučitelj bi zaslužil, da mu pojasnijo stališče. Kaj bi se v takem slučaju zgodilo s slovenskimi učitelji, vemo, in radovedni smo, kako bo postopal okrajni in deželni šolski svet s temi nemškonalnacionalnimi hailovci!

Splošni vestnik.

Žrtv narodnega učitelja. Za turške vlade so vršili srbski učitelji v turških pokrajinah veliko narodno delo. Vzgjajali so srbsko mladino v narodnem duhu. Pod težkimi razmerami so vse svoje življenje posvetili ljudski vzgoji. Zakaj vedeli so, da le tak narod more zmagati. — Vzor takega učitelja je bil srbski učitelj Aleksander Vulič. Delal je kot narodni učitelj v Nerodimlju blizu Ferizoviča. Turki ga niso radi videli — toda Srbi so imeli pravico do svojih šol in cerkev. Vulič je bil znan daleč okolo kot navdušen Srb, ki je delal med narodom in širil prosveto. Najbolj so ga sovražili Arnavti — največji sovražniki prosvete in kulture. Zato so sklenili, da ga ubijejo. Abdul Šaban, ki je bil znanec Vuličev, je dobil nalogo, da ga naj ubije. Šaban je posetil Vuliča in ga je ustrelil. Ob času, ko se je bližala srbska armada z osvobođenjem, ki ga je Vulič tako željno pričakoval — je umrl ta narodni učitelj, po izdajalcu umorjen. Šaban se je še bahal s svojim dejanjem, toda oblast mu ni ničesar storila. Ko pa so Srbi prišli v Ferizovič, je Šaban pobegnil. Srbom je bilo Vuličevo delo znano — zato so sklenili, da zaslede morilca. In res so ga Albanci sami izdali. Našli so ga skritega v neki šumi. Postavili so ga pred vojno sodišče — in takoj so ga obsodili na vislice. Obesli so ga javno na trgu v Ferizoviču za strah vsem onim, ki so morili srbske ljudi. Tako so Srbi maščevali življenje narodnega učitelja, ki mu ni bilo dano, da bi bil zagledal svobodni dan svoje domovine, ki je zanjo toliko delal.

Družba za šolsko higieno je na Dunaju začela s svojimi strokovnimi predavanji, ki so na vsak način jako velikega pomena. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi naučni minister Hussarek. Vsakega prijatelja mladine ta akcija gotovo od srca veseli, a kaj pomaga sto in sto takih predavanj, ko pa v praksi le še velja stari izvoženi tir. Ni treba hoditi daleč. Vsak se naj ozre v svojem kraju, pa se prepriča, da bi dejanja bolj koristila nego še tako lepe besede!

Glavna komisija jadranske razstave na Dunaju je imela te dni svojo sejo. Med drugimi je govoril tudi c. kr. namestnik princ Hohenlohe in povdarjal posebno važnost, ki jo ima naša Adria za našo trgovino in promet sploh. Adria je edina žila, ki nas veže s svetovnim morjem. Zato, pravi namestnik, zaslužijo vsi oni, ki se razstave udeležijo kot izložniki in pospeševalci, v resnici ne le pohvale ampak dejanske podpore.

Tolstega knjižnica. Tolstega knjižnico so pričeli sedaj urejati. Knjižnica obsega 13.500 knjig, ki so spravljene v 22 omarah. Največ je seveda ruskih knjig, a med knjigami je tudi 1300 angleških, 800 francoskih, 700 nemških in več knjig v italijanskem, španskem, švedskem poljskem češkem srbskem bolgarskem in japonskem jeziku. Knjig pripovedne vsebine je največ; potem šele knjige o verstvu, filozofiji, pedagogiki, zgodovini, državnem pravu, itd. Mnogo knjig v tujih jezikih je prestav njegovih spisov, saj so njegove knjige od vseh sedaj živečih pisateljev najbolj razširjene po vsem svetu.

Za filateliste. Iz Aten poročajo: Razen posebnih vojnih znamk, ki jih posamezne balkanske države že zdaj uporabljajo, bodo v spomin na vojno izdali skupno vojno poštno znamko, ki bo simbolizirala boj združenih držav.

»Grazer Tagblatt« je Slovincem gotovo najbolj »prijazen« list. Če le more, koga požre. Pred časom so v Trstu Slovenci zahtevali meščansko šolo, ki jim tudi po vseh postavah gre. Ne priznava pa tega »Grazer Tagblatt«, in njegov do-

pisnik iz Trsta se dne 23. oktobra strašno huduje čez »windische Schulforderungen«. Za par Nemcev v Bosni že hočejo srednje šole in kdo ve še kaj. Par tisoč Nemcev v tem ali onem slovenskem kraju pa dosežejo vse. Nam nič, oni vse, to je njih stara taktika.

Dunajski župan je strasten nemški nacionalce. Ne samo, da zapira češke šole na Dunaju, dela tudi za nemški Schulverein. Med mestnimi uradniki se je na njegovo zahtevo ustanovila posebna podružnica Schulvereina. Tudi podružnica Südmarke se snuje.

Vsi šolski zavodi Družbe sv. C. in M. štejejo začetkom leta 1912/13 ogromno število 3672 otrok; to je okrog 500 več od lani.

Učne podpore za uradniške in učiteljske otroke. V zadnji seji upravnega sveta je »Prvo splošno uradniško društvo avstro-ogrske monarhije« dovolilo take podpore v skupnem znesku 54.980 K, od katerih odpade na učiteljstvo 31.180 K. — Zdraviliške podpore so znašale v tekočem letu 25.000 K, ustanove za učence do srede oktobra t. l. 9000 K in druge podpore 17.000 K. V humanitarne svrhe sploh je bilo od začetka društvenega poslovanja do sedaj izdanih 3.200.000 kron. Društvo uvaža žalostno stanje učiteljstva, zato mu naklanja izdatne podpore.

Bolgari in Srbi. Sedaj, ko bijejo naši bratje Srbi in Bolgari na Balkanu ljut boj za svobodo in vero, je dobro, da kaj več zvemo o naših bratih Srbih in Bolgarih. »Bolgarija in Srbija« je knjiga, ki je izšla pred leti v Družbi sv. Moharja v Celovcu, in v tej knjigi nam vzorni pisatelj in zgodovinar profesor Vrhovec jako poljudno popisuje ozemlje, ljudstvo, običaje in gospodarske razmere bratskih nam narodov. Najtopleje torej priporočamo knjigo »Bolgarija in Srbija« vsem bralcem, ki se zanimajo za naše brate na jugu. Knjiga se dobiva jako poceni v zalogi Družbe sv. Moharja v Celovcu. Cena 90 vinarjev, po pošti 1 K.

Krajevna imena na Balkanu. V poročilih z balkanskih bojišč prihajajo na svetlo krajevna imena, kakršna se nahajajo tudi na Slovenskem, in sicer ali prav taka ali podobna. Na primer: Hum, Podgorica, Plave, Stara Zagora, Slivno, Staroselo, Lokvica, Golobrd, Senica, Kozani, Skoplje, Peč, Reka, Bistrica (reka). Vzklikniti moramo ponovno: En je rod, ki prebiva od italijanske meje do Carigrada!

Za Alfireviča. Absolvirani učiteljskičnik Alfirevič, ki je zaradi Jukičevega atentata v preiskovalnem zaporu in pride pred celovško poroto, je prosil svojo domovno občino Obrovac v Dalmaciji za denarno podporo, da si najame zagovornika. Občina, ki je v srbskih rokah, je prošnjo odklonila. Ni najmanjšega dvoma, da bo hrvaško rodoljubje storilo za bednega mladenciča tisto, kar domovna občina ni mogla storiti.

Češko Sokolstvo za ranjene balkanske brate. Češko Sokolstvo je za ranjene balkanske brate uvedlo zbirko in je v prvem tednu nabralo in odposlalo na pristojno mesto ogromno vsoto 150.000 K. To je pač brezprimerna ljubezen pravega bratstva, ki jo je zmogočno samo Sokolstvo!

Slovenski jug na Balkan. V Zagrebu so nabrali za trpeče balkanske brate do sobote znesek K 4.258,92, v Trstu kron 36.918, v Splitu 30.000, v Dubrovniku 26.000, v Ljubljani 23.000, na Reki in Sušaku 16.484, v Osijeku 14.259, v Zadru 14.440 K.

Smrt rodoljubnega srbskega mecena. V Sarajevu je umrl znani Vasa Kraljevič, ki je zapustil srbskemu društvu »Prosveta« vse svoje imetje v znesku 1 in pol milijona kron. Od tega doli srbsko učiteljstvo pol milijona. — Kdaj dobi slovensko učiteljstvo Kraljeviču enakega mecena?

Torej vendar! Zagrebški župan in več vseučiliških profesorjev je podvzelo najodločnejše korake, da se napravi konec barbarski Cuvajevi prepovedi za nabiranje prispevkov balkanskemu Rdečemu križu. Njihovo prizadevanje je uspelo in izdano je tozadevno dovoljenje, ki pa tudi nosi znak cuvajizma: za pobiranje darov je namreč določen rok 60 dni, a tudi to le za Zagreb in pod policijskim nadzorstvom. — Sestavil se je takoj poseben meščanski odbor ter so mestni občinski svetniki sami takoj darovali 1000 kron.

Nemški časopisi, posebno pa še nemški ilustrovani listi kar tekmujejo med seboj, kateri bo bolj zasramoval južnoslovenske narode. Jugoslovani so jim le ušivi narodi, ovčji tatovi, tolovaji itd. Norčujejo se iz njihovih kraljev in junakov ter na najnesramnejši način sramote vse Jugoslovane. Če je v Slovincih še kaj narodnega ponosa, se morajo s studom obrniti od teh kloak nemške »kulture«. Čehi so pričeli energično akcijo zoper sramotilce junaških Jugoslovancov in mi Slovenci, ali še bomo nadalje podpirali naše in naših najožjih bratov zasramovalce?! Več pisati ne smemo, ker bi nas državno pravdnštvo za-